

IKARUS (foto C. Bachratý)

REPORTÁŽ

Divadelná Nitra 2021: Presahy z javiska...

Diana Pavlačková 📅 15. novembra 2021

Festival Divadelná Nitra oslávil tento rok 30 rokov a jeho prínos je nepopierateľný: divadelnej obci, ale aj bežnému publiku dodnes ponúka zaujímavé impulzy, čo sa týka spoločensko-politických tém, ale aj divadelných či iných umeleckých foriem. Veľké oslavy sa však – pravdepodobne aj v dôsledku pandémie – nekonali. Tento ročník bol skôr komorný, a podobne ako minulý rok, viac orientovaný na slovenskú scénu. Nedalo sa ubrániť pocitu, že opäť ide skôr o nejakú provizórnu verziu programu či hru na istotu, aby sa predstavenia vôbec mohli odohrať a sály naplniť.

Hlavný zahraničný program tvorili len projekcie, zrejme aj preto bola slovenská sekcia zameraná primárne na veľkú sálu Divadla Andreja Bagara. Je však veľká škoda, že v programe festivalu, ktorý mal vždy ambíciu prinášať nové či progresívne diela, prevažovala skôr tradičnejšia činohra. Tento rok sa zároveň opäť ukázalo, že všeobecnosť hlavnej témy je možné napasovať na väčšinu diel, a tak viac ako o tematické vrstvenie hlavného motta ide v programe skôr o osobný vkus kurátora (čo nemusí byť zlé, len to nie je formulované ako cieľ tohto festivalu).

SpectACTive! nielen ukazuje, že členovia diváckej programovej rady aktívne chodia na predstavenia a zúčastňujú sa sprievodných podujatí, ale celkovo ich tento projekt privádza k bližšiemu vzťahu a hlbšiemu pochopeniu diel. V rámci tohto projektu vznikli aj dve diela, ktoré mali premiéru práve v rámci 30. ročníka, hoci obe mali mať premiéru už minulý rok, no pre pandémiu sa to nepodarilo. Práve možnosť uviesť výsledok medzinárodnej spolupráce na jubilejnom ročníku dodala festivalu o niečo oslavnejší charakter.

...na námestie

Tanečná inscenácia *Icarus* vznikla na v rámci spolupráce Asociácie Divadelná Nitra a českej platformy Tanec Praha. Cieľom bolo vytvoriť tanečné dielo so skupinou českých a slovenských tínedžerov. Tí mali možnosť sami si vybrať choreografa alebo choreografku pre spoločnú tvorbu – nakoniec si vybrali Marie Gourdain, francúzsku choreografku pôsobiacu v Čechách. Okrem nej sa však do procesu zapojil ako performer aj slovenský tanečník a choreograf Jaro Viňarský. Celé dielo vznikalo za aktívnej participácie mladých ľudí, ktorí vstupovali do procesu nielen ako interpreti, ale aj spolutvorcovia.

Ústrednou témou sa stala sloboda, ktorú (ako už napovedá samotný názov) tvorivý tím uchoпил cez mytologický príbeh Ikara. Ten bol však vo výsledku prítomný skôr v náznakoch – pohybových či výtvarných metaforách. Aj v súvislosti s mytologickým príbehom to boli najmä hranice osobnej slobody, ktoré prostredníctvom diela tvorivý tím komunikoval. Dominantným scénografickým prvkom boli farebné tyče pripomínajúce nadrozmernú verziu hry mikádo. Účinkujúci pomocou nich vytvárali rôzne objekty či obrazce (napríklad slnko) alebo sa spolu s nimi presúvali po priestore, pričom posunuté ťažisko dlhých tyčí akoby určovalo smer ich pohybu. Vďaka týmto objektom tiež dokázali vytvárať funkčné kompozície, ktoré dokresľovali hlavnú tému.

Tínedžeri v tejto inscenácii vytvárali najmä nediferencovaný dav okolo performerera Jara Viňarského. V prvej časti diela stál Viňarský na podstavci, stiesnený dlhými tyčami, ktoré mu znemožňovali pohyb. Hneď v úvode sa tak veľmi jasne načrtla hlavná téma a tento obraz nielen reflektoval samotnú neslobodu a vymanenie sa z nej, ale pohyb obsahoval aj princíp lietania z mytologického príbehu. Práve tínedžeri ho neskôr z toho „väzenia“ vyslobodili a nasledovali rôzne pohybové variácie. Išlo predovšetkým o veľmi jednoduché pohyby, najmä chôdzu.

Scénické dianie dotvárala pochmúrna a až príliš monotónna hudba trombónu (Václav Kalivoda) striedajúca sa s jednoduchou rytmickou melódiou pripomínajúcou tkanie hodín. Všetko sa tak akoby dialo v istom zrýchlenom čase dejín, kde jednotliviec hľadá svoju správnu cestu. Keď v závere všetci spoločne vytvorili z tyčí jeden veľký objekt, akoby celý čas smerovali práve k tomuto bodu – k výsledku ich kolektívnej práce. V pomalom tempe, jeden po druhom, ukázali nutnosť participácie každého, aby sa zachovala istota spoločnej slobody.

Hlavná pozornosť sa, žiaľ, vo väčšine diela sústredila na dospelého performerera, renomovaného tanečníka, ktorému deti tvorili skôr akýsi komparz. Väčší priestor dostali až v závere, kde zazneli nahrávky ich hlasov – trápenia aj pocity z neslobody, ktorú si počas

...do domu kultúry

Dielo *Zelená je tráva* bolo ako work in progress prezentované už na minuloročnej Divadelnej Nitre. Tento rok sa konala jeho oficiálna premiéra – opäť v Dome kultúry Párovské háje. Ani iných zmien oproti minulému roku nebolo v diele veľa. Petra Fornayová realizovala tvorivý proces tiež v rámci projektu Be SpectACTIVE! a súčasťou mali byť aj rezidencie z viacerých európskych krajín. Súčasťou diela teda mali byť tvorivé výstupy z výskumu rôznych geografických oblastí, a to primárne rozličných profesijných skupín ovplyvnených alebo ovplyvňujúcich ekologickú krízu. V dôsledku pandémie sa však tvorivému tímu podarilo absolvovať iba jednu rezidenciu v Slovinsku a vo výslednom diele je tak prítomné iba jedno dokumentárne video – zachytávajúce názory a pracovné postupy slovinských prírodných vinárov.

Fornayová v *Zelená je tráva* tematizuje súčasnú ekologickú krízu vytvorením obrazu fiktívnej budúcnosti. V nej sa zo Slovenska stane najzelenšia krajina, plúca Európy. To však znamená, že všetci obyvatelia sa musia z územia Slovenska vysťahovať. Dielo je koncipované ako akási interaktívna šou, v ktorej kvázi charizmatická hlava štátu (Vlado Zboroň) prezentuje túto ideu a spôsob vysťahovania. Obyvatelia sa, zjednodušene, majú vrátiť tam, odkiaľ prišli, čiže na základe svojho priezviska sú rozdelení na jednotlivé svetové strany. A ten, kto nikam nepatrí, sa odsťahuje na Antarktídu. Tvorivý tím naznačuje úskalía tohto kroku (najmä rozdelenia rodín či tému migrácie), a hoci ide o silne hyperbolizovanú fiktívnu situáciu, ukazuje tiež možný extrémny vývoj aktuálnej environmentálnej situácie a čoraz potrebnejšiu radikálnosť jej riešenia. Túto líniu dopĺňajú aj štýlovo odlišné pasáže (snovejší pohybový výstup Petry Fornayovej so Silviou Svitekovou, videorozhovor so slovinskými vinármi), ktoré v kontexte celého diela pôsobia trochu nekoherentne.

Celé dielo má satirický tón, v ktorého pozadí sa odkrývajú nepriaznivé následky – temné stránky tejto naoko šlachetnej idey vysťahovania obyvateľstva. Dôležitou súčasťou diela je Dátozber – hlasovanie všetkých divákov v otázkach týkajúcich sa osobného prístupu k ekológii. Sú to rôzne tézy či kroky, ktoré by mali byť všeobecne záväzné, aby sa zmiernila environmentálna záťaž. Diváci prostredníctvom zariadení, ktoré obdržali pri vstupe, hlasujú, či súhlasia s daným riešením alebo nie. Na základe tohto hlasovania vzniká v závere nové desatoro, akási nová morálka sveta, ktorá musí nastať, aby sa predišlo katastrofe. Uvažovanie o ekológii v kontexte demokratickej slobody a hlavná otázka, ktorú si tvorivý tím kladie – či je možné docieľiť nevyhnutné zmeny v demokratických krajinách, kde ekologickejšie správanie nie je možné nanútiť, sú pomerne podnetným prístupom k tejto téme. Navyše interaktivita a nadhľad tvorcov sú voči divákov nadmieru komunikatívne.

...do neznáma

Tento ročník Divadelnej Nitry bol opäť v niečom provizórny, no fakt, že sa vôbec uskutočnil, by sa dal považovať za úspech sám osebe. Pri tridsaťročnej histórii festivalu je dôležité si pripomenúť, akým spôsobom formuje nielen svojich divákov, ale napríklad aj svoju komunitu dobrovoľníkov. Aktivity Asociácie Divadelná Nitra, akými sú vznik nového kultúrneho priestoru bod.K7 či participácia na projekte Be SpectACTIVE!, rozvíjajú túto prínosnú rovinu

ponúkajú aj pre nás väčší priestor reflektovať práve tieto presahové aktivity Divadelnej Nitry. Napriek tomu verím, že sa v budúcnosti festival vráti aj k ambicióznejšiemu programu.

Divadelná Nitra festival

Diana Pavlačková

Autorka je divadelnou kritičkou a študentkou doktorandského štúdia na Katedre divadlených štúdií na VŠMU v Bratislave.